

Dossier de premsa

Projecte

Ciutat de vacances

Projectes d'investigació i producció artística

Museo di Palazzo Grimani (Venècia)

10.05-08.07.2017

Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma (Mallorca)

26.05-22.10.2017

Arts Santa Mònica. Centre de la Creativitat (Barcelona)

Darrer trimestre 2017

Museu d'Art Contemporani d'Alacant - MACA (Alacant)

2018

1. FITXA DEL PROJECTE

Projecte

Ciutat de vacances

Projectes d'investigació i producció artística

Organitzen i produeixen: Arts Santa Mònica, Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, l'IED (Istituto Europeo di Design) de Venècia i Museu d'Art Contemporani d'Alacant (MACA).

Museo di Palazzo Grimani (Venècia)

10.05-08.07.2017

Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma (Mallorca)

26.05-22.10.2017

Arts Santa Mònica. Centre de la Creativitat (Barcelona)

Darrer trimestre 2017

Museu d'Art Contemporani d'Alacant - MACA (Alacant)

2018

El projecte d'investigació i producció artística “Ciutat de vacances” mostra a Venècia una instal·lació artística derivada de la recerca consistent en un prototip d'estand de turisme efímer *fake*, que s'inscriu en la programació paral·lela de la Biennial de Venècia. La inauguració de la instal·lació tindrà lloc el proper 10 de maig a les 18h en el Museo di Palazzo Grimani del Polo Museale del Veneto de Venècia, amb la presència del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Santi Vila. La instal·lació es podrà visitar fins al proper 8 de juliol.

Els projectes relacionats amb el turisme s'estan desenvolupant des de finals de 2015 i al llarg de 2016, a partir de diferents fases i accions de producció i investigació. En el projecte hi participen l'Arts Santa Mònica. Centre de la Creativitat (Barcelona), Es Baluard Museu d'art modern i contemporani de Palma, el Istituto Europeo di Design (IED) de Venècia i el Museu d'Art Contemporani d'Alacant (MACA).

2. LA INSTAL·LACIÓ DE VENÈCIA

La instal·lació, dissenyada i promoguda per l'IED Venezia, s'ha gestat irònicament com un espai des del qual es convida a descobrir les obres presents a «Ciutat de vacances». Adaptable a cada lloc de la seva itinerància i amb informació properament al web www.ciutatdevacances.eu com a principal font d'informació, ajudarà a enregistrar l'evolució del projecte, les línies d'investigació obertes i diversos continguts relacionats amb el mateix projecte. **Consisteix en un prototip d'estand de turisme efímer** que permetrà continuar testant i analitzant en temps real el fenomen dels corrents de desplaçament planetari i la seva relació amb les ciutats en aquest moment de màxima intensitat d'un tipus de turisme fonamental: el turisme de l'art durant la Biennal més important del món, la de Venècia.

En el marc d'aquesta instal·lació es presentaran els treballs realitzats des del 2016 per: **Juan Aizpitarte, Àngela Bonadies Domènec, Idensitat (Gaspar Maza-Ramon Parramon), Left Hand Rotation, Àngel Marcos, Neus Marroig, Marc Morell, Ana A. Ochoa, Irene Pittatore, Marina Planas i Miguel Trillo.**

El projecte compta amb el suport d'Acción Cultural Española (AC/E) i la Vicepresidència i Conselleria d'Innovació, Investigació i Turisme de les Illes Balears (Agència de Turisme de les Illes Balears - ATB), i la col·laboració de la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca (FEHM) i Polo Museale de Venezia.

3. PROJECTES DE CIUTAT DE VACANCES

EDÈN (Palma) / SAFARI (Venècia). Juan Aizpitarte

Edén: Represa del concepte de diaporama d'imatges turístiques per a la realització del projecte a finals d'estiu del 2016 a Mallorca. La investigació d'Aizpitarte té el seu origen en les icones històriques hoteleres, els perfils de la costa i les rutes de creuers. El resultat expressa la relació de l'imaginari turístic amb la memòria subjectiva. La imatge capturada recorre les icones i llocs turístics estandarditzats de l'illa, i els superposa d'una manera psicodèlica i onírica, amb l'experiència de la llum com a centre del seu objectiu visual.

Safari: Sèrie fotogràfica presentada en format de periòdic visual que combina imatges maquetades en color i en blanc i negre. Dividida en diversos capítols, aquesta edició digital recorre, servint-se de la imatge, els comportaments dels turistes a la ciutat de Barcelona l'agost del 2016. Un epíleg tanca la panoràmica, alhora que mostra exclusivament els paisatges buits que queden després del recorregut dels turistes.

Juan Aizpitarte. Transfronterer d'acció i representació, irromp en els terrenys de les polítiques socials i l'estètica de masses. Els seus últims treballs mostren com el joc i la

ficció s'imposen com a formes de comunicació i introdueixen al públic com a part de les seves obres.

Interessat a actuar des de diferents escales, investiga i intervé als territoris urbans a través d'accions a l'espai públic i sobre ell, que permeten el qüestionament del món contemporani mitjançant l'activisme social participatiu i els processos d'apropiació mediàtica. En paral·lel, les seves obres videogràfiques, rere un aparent formalisme, introdueixen aquests mateixos elements des d'una posició més introspectiva. Ha treballat en projectes sobre contextos socials i el turisme com «Benidorm, Benidorm» i ha iniciat «Ciutat de vacances» amb la residència a Arts Santa Mònica «Centre d'interpretació del turisme» (agost del 2016).

<http://juanaizpitarte.com/>

BARCELONA, EL VERANO SIN FIN. Ángela Bonadies

Aquest projecte neix durant dues estades a Barcelona: una curta l'any 2015, durant la qual Ángela Bonadies fa el taller Estructures d'excepció, en el marc de «TRANSlocacions», i una altra que va consistir en un mes de residència a l'estiu de 2016, convidada per IDENSITAT per realitzar un projecte a la costa de Barcelona.

Barcelona, el verano sin fin és una publicació que posa èmfasi en l'efecte repetitiu i pervers del turisme massiu, la pèrdua d'ànima dels llocs que el pateixen i els desplaçaments que experimenten els seus habitants.

Ángela Bonadies (Caracas, 1970) és una artista amb un treball fotogràfic centrat en la memòria, l'arxiu, la identitat, l'espai urbà i en concebre la imatge fotogràfica des de la fotografia. D'entre les seves exposicions recents destaquen «West Side», a la galeria ABRA Caracas; «Bonadies+Caula: Cartografías de un territorio compartido», al Centre de Historias de Zaragoza (PHotoEspaña 2015); «TRANSlocacions», a Arts Santa Mònica, Barcelona; «Die Bestie ist der Souverän» (La bèstia és el sobirà), al WKV (Württembergischer Kunstverein Stuttgart), Alemanya, i al MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona; «The White Elephant», a la galeria after the butcher, Berlín, Alemanya; «El torment i l'èxtasi», a Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma; «Magical (un)Real: Entranced Land», a Momenta Art, Brooklyn, EUA; i «global aCtIVISM» al ZKM (Zentrum für Kunst und Medien), Karlsruhe, Alemanya.

A l'estiu del 2012 va dirigir el taller «De la autoconstrucció a las comunidades cerradas» a l'Escola d'Estiu de la Facultat d'Arquitectura i Urbanisme de la UCV (Universitat Central de Veneçuela), juntament amb Antoni Muntadas i Juan José Olavarria. A la Triennial d'Investigació FAU de la UCV (2014) va impartir el taller «Proyecto Inverso». Al juliol del 2015 va dictar el taller «Estructures d'excepció» a Barcelona, en el marc de «TRANSlocacions», coordinat per la plataforma IDENSITAT. Un any després va culminar el projecte amb una residència a Homesession i l'exposició dels participants del taller.

Entre l'agost i el setembre del 2016 va fer una residència al 18th Street Arts Center de Santa Monica, Califòrnia, convidada pel LACMA (Los Angeles County Museum of Art) com a part del projecte Pacific Standard Time: LA/LA, que alhora va fer avantsala de l'exposició «A Universal History of Infamy» (LACMA) que començarà a prevista per l'agost del 2017.

<http://angelabonadies.com/>

SOUVENIR BARCELONA. Domènec

Edició d'una col·lecció de postals que plantegen uns «souvenirs» (records) alternatius a l'imaginari estereotipat, optimista i amable que presenta la propaganda turística tant privada com institucional. En una perfecta simbiosi d'interessos, durant més d'un segle s'ha construït una imatge de Barcelona plena de tòpics: la ciutat culta, moderna, colorista, mediterrània, acollidora..., en definitiva, un parc temàtic que amaga històries de marginació i misèria, lluites de classes, cruentes revoltes populars i ferotges repressions.

Domènec. Mataró, Barcelona, 1962. Artista visual. Ha participat en nombrosos seminaris, exposicions i projectes internacionals d'art a l'espai públic i ha organitzat projectes in situ a llocs tan diferents com Irlanda, Mèxic, Bèlgica, França, Irlanda, Itàlia, els Estats Units, Israel, Palestina, Eslovènia, el Brasil, l'Argentina, Finlàndia o el Japó.

El seu treball s'ha exposat, entre altres llocs, al MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona, al Museu d'Art Modern de Varsòvia, al Museu Nacional Honestino Guimarães de Brasília, al Laboratorio Arte Alameda de Ciutat de Mèxic, a la Kaapelin Galleria d'Hèlsinki, al Musée d'art contemporain de Montréal o a la P74 Gallery de Ljubljana.

Els seus vídeos s'han projectat, entre altres llocs, al New Museum de Nova York, al Hammer Museum de Los Angeles, a la Storefront for Art and Architecture de Nova York, al Festival de Cinema d'Arquitectura de Rotterdam i al Festival de Cinema de

Vladivostok.

És coeditor de la publicació d'art, arquitectura i espai públic «Roulotte».

<http://www.domenec.net>

URBAN TEMPORALITIES & GLOSSARY OF ZOMBIE SPACES. IDENSITAT (Ramon Parramon – Gaspar Maza)

El [glossari dels espais zombi](#) és un llistat de conceptes que pretén explicitar quines accions, fenòmens o circumstàncies contribueixen als processos de zombificació dels espais. Aquest glossari iconitzat pren especial èmfasi en relacionar els espais condicionats per la indústria del turisme amb els elements que defineixen els espais zombi. Els contextos de Palma (Mallorca) i Barcelona es posen en relació a partir de la idea d'estacionalitat o temporalitat: en un cas, a partir de l'activitat turística, que defineix una temporalitat al llarg de l'any, i en l'altre, amb la transformació urbana de la ciutat que està subjecta a fenòmens propis del capitalisme global, com són els períodes de crisi o les articulacions entre interessos polítics i privats. Tots dos casos presenten el turisme com a element d'activació i desactivació.

ESPAIS DE TEMPORADA | Palma, Mallorca. Llocs hipermasificats i sobreexposats que esdevenen espais mig abandonats i ensopits, que de manera reiterada s'activen i desactiven a través de cicles curts. Es troben en una indefinició o transició entre el lloc i el no lloc.

URBANISMES DE TEMPORADA | Barcelona. Llocs propers al litoral que es troben en vies de turistització. Espais perifèrics, encara no sobreexposats o sobreexplotats, en procés de reconversió. Després d'un període en mode d'espera, apareixen els renders, les tanques i les màquines que evidencien la fi del seu estat d'espera.

IDENSITAT és un projecte d'art que experimenta, mitjançant processos creatius, formes d'incidir en el territori en les seves dimensions espacial, temporal i social.

Ramon Parramon. Artista i gestor cultural, és llicenciat en Belles Arts i doctor per la Universitat de Vigo. Director i fundador d'IDENSITAT (des de 1999), des del 2010 és director de l'ACVic, Centre d'Arts Contemporànies de Vic. Ha dirigit el màster de Disseny, Art i Espai Públic Elisava-UPF (2000-2010). Ha comissariat diverses exposicions: «TRANSLOCACIONS. Observatori de projectes» (Arts Santa Mònica,

Barcelona, 2015), «Artesans. Construccions col·lectives de l'espai social» (La Capella, Barcelona, 2013) «CATALITZADORS. Art, educació, territori» (Arts Santa Mònica, Barcelona, 2010), «Ciutats Intervingudes» (La Capella, Barcelona, 2010) o «Madrid Abierto» (Madrid, 2005), entre d'altres. Ha participat i organitzat seminaris, tallers i fòrums de debat sobre art i espai social als àmbits nacional i internacional, i ha editat i coordinat diverses publicacions sobre aquests temes.

Gaspar Maza. Llicenciat en Geografia i Història per la Universitat de Barcelona, postgraduat en Educació Social per la Universitat de Barcelona i doctor en Antropologia Social per la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. Treballa com a professor al departament d'Antropologia de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, on imparteix diverses assignatures del màster d'Antropologia Urbana, així com a l'Escola d'Arquitectura de Reus i al grau d'Antropologia Social. També participa com a professor al Grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport (CAFE) de la Universitat Ramon Llull. És membre d'IDENSITAT, on participa habitualment en el desenvolupament de diferents projectes relacionats amb temes d'espai públic, creativitat, territori i esport.

<https://idensitat.net>

NODO REPLICANTE DE LA CIUDAD ESCENARIO. Left Hand Rotation

El Poble Espanyol com a rèplica es replica, salta les fronteres del seu recinte privat i es reproduïx, en una infinitat d'escales, en la producció dels espais contemporanis del centre històric de la ciutat de Palma, Mallorca. La rèplica escapa del seu recinte de contenció i es reproduïx mentre devora el seu referent, la ciutat habitada.

El col·lectiu Left Hand Rotation va realitzar intervencions a l'espai públic sobre l'entorn del Poble Espanyol amb dinàmiques col·laboratives i involucrant la societat i altres creadors en reflexions sobre la relació entre el turisme i les urbs contemporànies.

En les jornades que van tenir lloc el 12, 13 i 14 de maig del 2016 a És Baluard i al barri de Són Espanyolet (Palma), es va analitzar i reflexionar sobre la ciutat com a parc temàtic, el concepte de «ciutat marca» i el turisme com a eina legitimada per la crisi econòmica; d'altra banda, es van portar a terme una sèrie d'accions urbanes col·lectives a la zona, de les quals aquest vídeo n'és un reflex.

Left Hand Rotation és un col·lectiu artístic en actiu des del 2005 que realitza projectes on s'articulen la intervenció, l'apropiacionisme, el registre i la manipulació del vídeo. El col·lectiu s'estructura com una entitat impersonal no associada a l'individu/autor que planteja cada projecte sota la consideració que la comunitat de recepció no és un espectador, sinó que forma part activa i imprescindible en la transformació de la realitat social. La voluntat de les comunitats d'atestar la seva situació fa possible l'articulació de l'acció.

LEFT (el concepte abstracte) HAND (l'objecte, la materialitat) ROTATION (l'acció) és un gir en sentit contrari que pot produir-se en qualsevol moment, un cargol que cal voltar just al contrari del que s'espera.

<http://www.lefthandrotation.com/>

END OF SEASON. Ángel Marcos

L'autor ha convertit el «gènere» del paisatge en una constant del seu treball, fixant-se en els camps de Castella, els rastres de la crueltat, la Babilònia contemporània, llocs icònics com ara Nova York, Cuba, Las Vegas, Barcelona o la Xina i les transformacions físiques i socials d'aquests indrets. Utilitza la fotografia com a tècnica principal d'expressió, per situar-nos davant de la quotidianitat i fer-nos reflexionar sobre la nostra condició. A les seves obres, el paisatge acostuma a ser el protagonista principal, raó per la qual a Palma ha practicat la seva mutació mentre recorria el perfil del litoral de la badia d'un extrem a l'altre com una mena d'arqueologia per al futur.

El treball d'**Ángel Marcos** conjura insistentment el punt cec de Canetti, més enllà del qual les coses ja no són veres. És en aquest punt allunyat de l'experiència moderna on l'autor ubica el disparador de la seva mirada; allà, a l'espai que es troba entre el desig i la publicitat, en qualitat de construcció resultant del fet històric d'haver reemplaçat la realitat per la seducció.

L'artista desenvolupa el seu treball sobre projectes concrets que es fan servir per enfocar subjectivament l'acció fotogràfica, com és el cas de «Los bienaventurados» (1997), «La Chute» (2000), «Alrededor del sueño» (2001-2008), «Rastros», (2003), «Un coup de dés» (2008), «Rabo de lagartija» (2010), «La mirada oculta» (2011) o «La subversión íntima», que es va presentar a la 55a edició de la Biennial de Venècia (2013).

Tots aquests projectes s'han mostrat en exposicions individuals i col·lectives de nombroses institucions i galeries privades nacionals i internacionals. Les obres d'Ángel Marcos es poden trobar en col·leccions i museus importants: Museo Nacional Centro de

Arte Reina Sofía (Madrid), Institut Valencià d'Art Modern (València), ARTIUM de Àlava (Vitoria-Gasteiz), MUSAC-Museo de Arte Contemporáneo de Castilla y León (Lleó), Museo Patio Herreriano (Valladolid), Baker Museum (Florida, EUA), Fonds national d'art contemporain (FNAC), Maison Européenne de la Photographie (París), The Margulies Collection (Miami) o The Speyer Family Foundation al Rockefeller Center (Nova York), entre d'altres.

<http://www.angelmarcos.com/>

IMATGE PÚBLICA. Neus Marroig

La imatge que representa públicament un lloc rep el nom d'imagologia, terme que Wikipedia defineix com «el saber científic necessari per crear, desenvolupar i mantenir una imatge pública». La imatge turística pot ser real o fictícia, pot ser inventada, recreada, distorsionada, pot ser veritat o mentida o pot ser també un mite. El projecte consisteix en l'anàlisi de l'evolució de la imatge pública de la ciutat de Palma a través de 40 citacions extretes de llibres i guies de viatge des de 1839 fins a l'actualitat.

Neus Marroig és llicenciada en Belles Arts i té un màster en Documental Creatiu. Els seus interessos se centren en la investigació dels mecanismes que es generen per recordar, fixar en el temps o commemorar i que, consegüentment, alhora són mecanismes per oblidar.

Ha participat en diverses exposicions col·lectives, com ara «Body & Games» (Escola Leandre Cristòfol, Lleida, 2017), «Tabula rasa o la (im)possibilitat de construir una generació» (Es Baluard, Palma/galeria Muu, Hèlsinki, ambdues el 2014; Hilvaria Studio's, Països Baixos, 2015), «Projecte: TSST, fragment, memòria i còpia» (Museu Modernista de Can Prunera, Sóller, 2012) i «Dissonàncies, més enllà de la murada», (espai públic de la ciutat de Palma, 2010). També ha exposat de manera individual a Can Prunera («The walk», 2015) i a la galeria Intersecció Art de Palma («Exili Interior», 2010).

Premi Rei Jaume I de Calvià d'Arts Plàstiques (2010), ha rebut la Menció Especial Art Jove 2006 i ha obtingut la beca de residència per desenvolupar el projecte «Quan els mitjans es cusen» a CRIdA Palma (2012) i la beca d'experimentació als Tallers d'obra gràfica de la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca (Palma, 2007).

<https://neusmarroig.wixsite.com/neusmarroig>

DE LA MERCANTILITZACIÓ TURÍSTICA I DEL COL·LABORACIONISME QUE LI CAL. Marc Morell

«[...] Fent honor a una economia participativa, se'ns anima a acollir afectuosament els turistes que són amb nosaltres alhora que a participar activament en la construcció d'una fidelitat turística que hom pensa fonamental per a la sostenibilitat econòmica del sector i, atesa la seva importància en l'economia política illenca, per al conjunt de la societat balear i pitiüsa. [...] Hom podria pensar que per ventura ens trobem davant d'una col·laboració, és a dir, d'una mena de reciprocitat equitativa en la que tothom en surt guanyant, si fa no fa, el mateix. Tot i que incipient, la col·laboració no es veu mediada necessàriament per la nuesa de l'intercanvi econòmic, s'hi pot donar sota formes del que coneixem com a capital social. [...] Tanmateix, és l'horitzó del rèdit econòmic el que fa que uns i altres col·laborin amb actitud servil fins a l'extrem de fer de cicerons mostrant els tresors més ben estotjats. Actituds complaents a banda, el fet de plantejar el mercat en uns termes tan equitatius que ja no sembli un mercat encobreix la geografia de poder que el travessa i privilegia la història que aferma certes jerarquies[...]».

Marc Morell és doctor en Estudis Avançats en Antropologia Social per la Universitat de Barcelona. Analitza el turisme i la qüestió urbana a partir de l'estudi del caràcter de classe de la producció de l'espai en la societat de mercat. Ha exercit d'investigador FPI i de professor associat a la Universitat de les Illes Balears, on actualment és membre col·laborador del grup d'investigació de Política, Treball i Sostenibilitat. Entre altres afiliacions, Morell també és membre col·laborador del Grup de Recerca sobre Exclusió i Control Socials de la Universitat de Barcelona.

D'entre les seves darreres publicacions cal destacar «Turisme per desposseïció, patrimoni col·lectiu i el treball com a comú denominador urbà» (Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia, 2016), «The Making of Heritage» (Routledge, 2015), i «El trabajo de la gentrificación» (Working Paper Series CONTESTED_CITIES, 2014). Participa a la mentorització del Centre d'Interpretació del Turisme de «Ciutat de Vacances».

MIAMI BEACH: THE SUN CITY. Ana A. Ochoa

Un edifici històric de Miami Beach, el Versailles (1940), ha mogut Ana A. Ochoa a treballar amb el passat, amb la història i la memòria de l'entorn urbà turístic d'aquesta platja de Florida, i a analitzar l'evolució de la mateixa platja, adscrita a estratègies vinculades al luxe immobiliari i l'art que han generat un nou perfil i model econòmic de la ciutat.

L'artista, a la manera de Walter Benjamin, ha portat al present la percepció d'aquest passat i la seva evolució, alhora que qüestiona amb la seva feina la linealitat del text històric i mostra un passat no clausurat, com també palesen la resta dels seus treballs

sobre la Florida «pre-Disney» dels anys 50 (Weekee Wachee: The City of Mermaids) i els primers reclams turístics a Florida als anys 30 (Coral Castle i la increïble història d'Ed Leedsklanin).

Ochoa va començar a investigar sobre el territori de Miami Beach, on viu des de fa ja més d'una dècada, mitjançant un minuciós estudi de camp al terreny de l'entorn urbà públic de la zona de la platja, l'esquema de transformació del qual es reproduceix com un eco premonitori a ciutats diferents en circumstàncies similars.

Ana A. Ochoa és llicenciada en Periodisme per la Universitat Autònoma de Barcelona. Inicia la seva carrera com a artista plàstica quan es trasllada a viure a Buenos Aires, on hi resideix durant una dècada. El seu treball el formen diferents cossos d'obra que inclouen treballs teixits i dibuixos a tinta xinesa sobre llenç retallat en forma de petites peces escultòriques, fins a la fotografia i el documental.

El seu treball fílmic, el documental «Suite Miami», fou seleccionat per reproduir-lo al cicle «Migraciones: Mirando al sur» i s'ha exhibit als Centres Culturals d'Espanya a Miami, Guatemala, Hondures, El Salvador i Costa Rica, a la Cineteca Nacional de Mèxic, així com a espais expositius rellevants d'Espanya com ara Espacio Ciudad de Vitoria-Gasteiz.

Principalment, l'artista centra en el tema de la ciutat la seva obra, en la qual uneix el treball periodístic amb l'artístic en una simbiosi amb caràcter autobiogràfic. Viu i treballa a Miami des de fa 10 anys, temps durant el qual ha realitzat un projecte d'actuació a l'espai públic de la platja de Miami Beach en què ha fotografiat i filmat el lloc i ha elaborat una peculiar cartografia del territori de la platja. Actualment investiga sobre l'evolució d'un edifici històric de Miami Beach, «el Versailles Hotel», actualment en fase de remodelació.

LAVORATORI DEL TURISMO. Irene Pittatore

El cas d'estudi relatiu a Venècia té el seu origen en l'experiència professional i les condicions en què realitzen la seva tasca els treballadors del sector turístic a la ciutat.

Lavoratori del turismo és un vídeo de caràcter no narratiu amb la finalitat de definir un dispositiu per observar i enregistrar les conseqüències del turisme global, sobre tot l'impacte en el treball turístic i les transformacions en les principals «ciutats de vacances».

Irene Pittatore. Artista i activista cultural, és cofundadora de Impasse, associació cultural que treballa per a la tuïció del treball intel·lectual (R-set, Tools for cultural workers) i per a l'ampliació i la contaminació dels contextos de producció i fruïció de l'art contemporani. Treballa com a col·laboradora artística per a MW i Playboy Itàlia.

Fa deu anys que s'encarrega de l'avaluació i documentació creativa per a institucions i empreses mitjançant projectes orgànics d'accions sensibles al context d'intervenció.

Treballa amb el llibre d'artista [«A BOOK TO/BE | A DIY user manual for art practices in urban regenerations»](#) (edicions Archive Books), dedicat als projectes artístics connectats amb processos de regeneració urbana entre Torí i Berlín i editat per Nicoletta Daldanise. La fase d'investigació del projecte s'ha desenvolupat a Berlín gràcies al premi Movin'Up del Ministeri de Béns i Activitats Culturals i Turisme italià i el GAI (Associazione per il Circuito dei Giovani Artisti Italiani).

Juntament amb l'associació Radici erranti ha participat en activitats de cooperació cultural i intervencions d'art públic al barri de Pogolotti (L'Havana). «Parada Pogolotti» ha format part de les activitats paral·leles a la Biennal de L'Havana 2015. El 2014 va obtenir el premi **Autofocus** per la performance «VANNI occhiali», comissariada per Olga Gambari. El 2012, amb Annelies Vaneycken, va participar a l'«A.I.R. program Viadellafucina» amb un projecte sobre art i gentrificació dedicat a Porta Palazzo, Torí. El 2010 la Comissió d'Arts Visuals de la Regione Piemonte la va convidar, juntament amb Francesca Macrì, per fer una residència de formació a la Villa Arson de Niça i va ser seleccionada per la Resò Network per fer una altra residència a Capacete (Rio de Janeiro/ São Paulo), on ha desenvolupat un projecte sobre art, discriminació i consciència de gènere anomenat [In genere](#).

<http://irenepittatore.it/>

TAXONOMIA DEL HOTEL BALEAR. Marina Planas

Proposta experimental sobre les interaccions d'un arxiu i re-lectures de la imatge turística. Marina Planas, néta de Josep Planas Montanyà, introductor de la targeta postal i la fotografia turística a Mallorca, realitza una interpretació contemporània de l'arxiu del seu avi, que es centra en un ampli fons de fotografia industrial, turística i comercial a les Illes Balears. L'obra fa referència a l'Atlas d'Aby Warburg i la fragilitat del document com a negació de l'accés al passat turístic, amb un rigor analític condicionat per l'a priori històric.

Marina Planas és una videoartista, escriptora i gestora cultural que ha residit a Barcelona, Nova York i Palma (Mallorca). A Barcelona va treballar de fotògrafa i redactora en diverses publicacions culturals. També va treballar a Infinia, una reconeguda empresa de postproducció de cinema que ha col·laborat en pel·lícules de directors com Bigas Luna i Pedro Almodóvar. Ha exhibit el seu treball a la sala de La Nacional de Nova York, on ha fet performances i ha mostrat peces de cinema experimental. Durant els darrers anys, ha produït diverses projeccions en vídeo per a representacions de dansa en teatres nacionals. Com a videoartista ha realitzat projeccions per a l'Exposono 2015 i el cineclub en Sa Possessió (2015). Actualment està finalitzant un documental-assaig sobre la memòria d'un gulag ubicat més enllà del Cercle Polar Àrtic, gestiona l'Arxiu Planas i treballa com a gestora cultural en el Centre Cultural Casa Planas.

LÍNEA DE COSTA. Miguel Trillo

Sèrie de fotografies realitzades en dues estades de residència de Miguel Trillo durant l'estiu del 2016 a les platges de Palma i del voltant de la ciutat. Les imatges presenten un diàleg entre el territori urbà i la presència humana, en què predominen retrats de turistes joves, tant nacionals com internacionals, que vagaregen o es consagren a l'oci als diferents recintes i espais del litoral palmèsà.

Miguel Trillo és llicenciat en Imatge i Lingüística Hispànica. Testimoni d'una època, retrata, des de finals dels anys setanta, a col·lectius de joves en un entorn musical (concerts, festes...) a l'Espanya postdictatorial. Als anys 80, fotografia de prop l'anomenada «Movida madrilenya». Durant l'última dècada, sense deixar de banda la joventut espanyola, viatja també a les megalòpolis d'Àsia a la recerca de noves estètiques urbanes. El 2009 el Centro Andalúz de Arte Contemporáneo de Sevilla li dedica una retrospectiva, «Identities». El 2014 el Ministeri de Cultura d'Espanya exposa l'últim projecte de l'artista a les sales de Tabacalera, «Afluencias. Costa Este-Costa Oeste». La seva obra s'emmarca dins del documentalisme fotogràfic amb intencions conceptuals. Així ho evidencien els seus catàlegs en forma de tires de postals turístiques (sèrie «Souvenirs») o els segells de correus que va presentar a la galeria H2O (sèrie «Geografía Moderna»). Actualment s'exhibeixen obres seves a les sales de les Col·leccions permanents del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid.

<http://migueltrillo.com/>

Crèdits de l'equip de desenvolupament de la instal·lació a l'IED Venezia

Direcció de l'IED Venezia: Igor Efrem Zanti

Direcció acadèmica alumnes IED Venezia: Francesco Tencalla

Participants: Ionela Bellato, Davide Bellettato, Alberto Bonato, Federica Calabri, Andrea Carraro, Elena Ceron Bonsi, Gianluca Dario, Francesca Fabris, Elena Franceschetto Lunardon, Oara Gallinaro, Eleonora Manente, Corinna Martinuzzi, Marco Mavaracchio, Priscilla Morbin, Keisy Moreno Ramos, Alessandro Pizzolato, Natalie Tonelli i Eleonora Turato

4. TEXT DE LA COMISSÀRIA

Apogeu, èxtasi i contradicció de les ciutats del turisme

Nekane Aramburu

Entre el sol i l'ésser, ciment i aigua. Horitzons retallats pels pals de iots de luxe o grans creuers de molts pisos. El reclam de «festa i sangria» és el començament de la llegenda, com ho van ser les noces de mel i ho continua sent cada capvespre amb una llum tan immaculada que fa pensar en el plató de la pel·lícula *El show de Truman*. La memòria d'allò que és tangible amb prou feines serveix quan ja tot és mite i relat de ficció.

Cada interfície ho verifica, els xips dels mòbils, les càmeres de vídeo i les tauletes ho certifiquen. Vivim en un planeta d'imatges i de gestos clonats, un territori únic de túnels, passadissos i portes que donen a parcs temàtics connectats.

Després de superar l'era industrial, la terciarització de l'economia comporta tant noves plusvàlues de l'espai urbà com la transformació dels models de ciutat capitalista que ha implantat la *turistificació* de les ciutats.

La circulació planetària de masses de població que difícilment distingeixen entre temporada alta, associada al bon temps, i la *calendarització* del seu oci en períodes menys sol·licitats, estan transformant d'una manera cada cop més intensiva i accelerada els hàbits socials i la fesomia de les principals urbs.

Els prototuristes que cercaven un interval de sol en les seves vides s'han multiplicat fins a donar lloc a nous corrents migratòries que creuen els nuclis de les principals ciutats associades a mites postmoderns. Aquí, la vella Europa —la dama decadent que va acollir els *grands tours*— mostra avui, en els límits d'un Mediterrani convuls farcit de nuclis històrics tematitzats i costes d'aigües turqueses superpoblades, els límits d'un somni.

Marxar de vacances

Joves aristòcrates, escriptors, creadors i intel·lectuals acostumaven, ja des del segle XVII, a abandonar els seus països d'origen freds per descobrir territoris i cultivar-se en una pràctica que va rebre el nom de *Grand tour*, tot i que el seu precedent es pot trobar en el Renaixement, quan artistes i humanistes viatjaven a Itàlia per conèixer la cultura clàssica. Alguns, com ara Gustave Flaubert, exploraven durant anys indrets d'Egipte, Síria, Palestina i altres països del Mediterrani com a font d'inspiració; el viatge era un impuls per a la transformació de l'individu en diàleg amb els paisatges i els monuments. Una sensació també tangible en els escrits d'un altre gran viatger, el filòsof Jacques Derrida, que ens aproxima una i altra vegada a estudiar la humanitat en trànsit, en escenaris no familiars, subjectes a les inclemències del canvi interior i exterior. En un altre pol hi ha els trajectes d'anada i tornada amb un format massiu, mercantil i especialitzat com destaca John Urry, sociòleg britànic, un dels analistes més destacats en turisme i mobilitat com a fenomen desenvolupat a partir del capitalisme postindustrial.

Agafar vacances és una pràctica social en què el vector que uneix temps, espai i oci creix exponencialment a mesura que les jornades laborals i els drets dels treballadors es van anar regulant.

La instauració del descans laboral es va estendre a partir del 1948, quan l'Organització de les Nacions Unides va proclamar, en l'article 24 de la Declaració Universal dels Drets Humans, que totes les persones tenen dret a unes vacances periòdiques retribuïdes.

Als anys setanta van començar els anomenats *tourism studies*, un dels fundadors dels quals va ser Dean MacCannell, que va publicar una obra essencial per entendre aquest fenomen: *El turista. Una nueva teoría de la clase ociosa*.

Avui dia, la perspectiva del viatger i la mirada del turista de masses conflueixen en els escenaris del consum capitalista, de l'oci i del plaer. Els llocs són tots el mateix, quan tot és turisme.

Les ciutats de vacances

Marc Augé afirmava que el turisme era «una visita al futur que recobra tot el seu sentit més endavant».¹ La primera campanya oficial de promoció turística espanyola es va produir arran de la celebració de les exposicions universals de Barcelona i Sevilla (1929), i, segons diversos especialistes com Ana Moreno Garrido, avui en dia encara es continuen explotant els mateixos plantejaments de propaganda turística i apologia del monument. Fonamentalment, el turisme a l'Estat espanyol es va desenvolupar durant el franquisme no tan sols per les seves possibilitats econòmiques, sinó també com a mesura propagandística i fórmula per transcendir l'autarquia del règim dictatorial. El 1951 es crea el Ministeri d'Informació i Turisme, i es comença a desenvolupar tota una sèrie d'estereotips sobre el sol i la platja vinculats a Benidorm, la Costa Brava, la Costa del Sol i les Illes Balears.

La definició establerta de «ciutat de vacances» —que la majoria associa ja unida a llocs del tipus Marina d'Or— fa referència explícita al conjunt artificial d'edificis, hotels i apartaments amb nombrosos serveis associats, amb camp de golf inclòs, que estan situats en localitats costaneres i concebuts de manera que el turista que s'hi allotgi no s'hagi de desplaçar a les principals urbs o pobles als quals està naturalment inscrit.

La primera, als anys seixanta, és la Poble de Farnals, ideada pel publicista de Ràdio València Juan Granell, el qual, inspirat en els documentals de Fox Movietone sobre les fórmules emprades als Estats Units, va construir espigons per a platges artificials i un port esportiu per a un poble que no en tenia.

Els grans resorts, les ciutats balneari o les urbs centrades només en l'oci com ara Las Vegas, o la fantasia a la manera d'Orlando, evidentment són un corrent de procedència nord-americana lligat al consum i als creixements de postguerres i postcrisis en les seves diverses onades i etapes.

Així mateix, les reproduccions temàtiques com a conglomerat de moltes altres, com per exemple el Poble Espanyol de Barcelona (1929) o el de Palma (1965), proposen un altre tipus d'experiència turística vinculada a la representació. Una momificació iconogràfica d'allò que és real que avui té lloc a l'inrevés en casos com el del barri Gòtic de Barcelona.

«(...) el Barri Gòtic és un invent. Un invent conscient, construït sobre la dèbil evidència d'una certa concentració d'edificis gòtics, però plantejat des dels seus inicis com una recreació del passat, un falsejament del centre històric de Barcelona».²

Estat de turisme

Per evitar la mort del sol, els asteques feien sacrificis humans i d'aquesta manera l'alimentaven de cors i de sang. El déu solar, en totes les representacions i cultures – tant se val si es diu Hèlios, Utu, Inti, Ra, Amateratsu, Tonatiuh o Kren–, connecta els homes amb la terra i els dona vida, acostant-los a la llum, la purificació i la revelació. Els primers turistes van ser els pelegrins a Olímpia i a Roma o als diversos centres de la història de les religions, que cercaven precisament la redempció i la il·luminació immortal. No podem mirar fixament al sol, però sí escalfar-nos-hi i esperar que ens transformi, aturant-nos una estona sota els seus raigs.

Els turistes parteixen de la informació i del desig com a motor de mobilització corporal. La preparació o la crida prèvia ho anticipa tot.

Instal·lar-se al mirador, a la talaia i al balcó amb vistes els atorga un poder simbòlic sobre l'horitzó i sobre els altres.

Lucy R. Lippard, la publicació de la qual del 1999 *On the Beaten Track: Tourism, Art and Place* és ja tot un clàssic, afirma que un lloc per viatjar no es tria per la seva bellesa, sinó per la promesa que comporta implícita. En el seu llibre també analitza nocions com ara autenticitat o exotisme, i la construcció de les ciutats com a objecte de desig per al futur turista impulsat, en bona part dels casos, pels estereotips i un *restyling* programat. Per als turistes, la representació sublim del paisatge urbà o natural, l'hegemonia de la imatge tipificada per l'impuls dels fullets, guies de viatge i catàlegs d'operadors turístics, els arquetips en el gest i els costums, l'economia de signes, la repetició de codis visibles i identificables i l'instint de comunió col·lectiva –en ramat o en parella– són els factors clau per entendre i revelar l'experiència que doten de sentit el seu trasllat. Les situacions i les escenes creades en l'imaginari abans de marxar de vacances, la visita a la ficció i aquells efectes que són configurats i reintegrats en l'escenari escollit esdevenen constants en cadascun dels passos del ritual turístic.

A més a més, actualment el turisme contemporani s'associa a allò que és instantani. Com una antropofàgia de la mateixa imatge comercialitzada, expandida, apropiada i deglutida novament en el mateix sistema que el va crear, que transcendeix la postal i l'àlbum familiar per multiplicar-se a les xarxes socials.

Un exercici d'antropologia funcional emana del treball de Martin Parr, que entre els anys 1987 i 1994 va fotografiar grups de turistes als llocs que solen visitar, alienats en el seu ritual.

Durant el trànsit pel territori de la ficció es produeix la reconstrucció, es compara la representació i es toca lleument, amb prou feines amb la punta dels dits, la imatge del desig. L'experiència és apropiació, transmissió i relat.

John Urry va desenvolupar el concepte de *tourist gaze* o mirada turística a partir del seu llibre del mateix nom, publicat el 1990 –avui dia tot un referent–, en què adverteix que qualsevol lloc, per més anodí que sigui, pot ser susceptible d'esdevenir una localització *touristifiable*.

«La mirada es construeix a través de signes, i el turisme implica la recopilació de signes. Quan els turistes veuen dues persones fent-se un petó a París, allò que capturen en la mirada és *el París atemporal i romàntic*. Quan veuen un petit poble a Anglaterra, allò que miren és *l'autèntica vella Anglaterra*.»³

Així, doncs, cada cop més els carrers i els passejos són espais comunitaris per a la inversió capitalista, tant com les platges i els locals d'oci són paradigma del plaer i del consum intens i *calendaritzat*. El lloc públic és la icona del consum material, tant se val si és un aeroport o una costa paradisiàca.

La crida dels descobriments interculturals va associada a l'anomenat turisme cultural, que sobretot és urbà. El turista de sol i platja s'acosta a la ciutat tan sols si està dins del programa contractat o si durant la seva estada la meteorologia empitjora.

Museus, galeries, monuments històrics, catedrals o teatres són fites dels circuits d'estratègies que «venen» una marca de ciutat, tant com ho són ara les principals franquícies de moda, complements i menjar ràpid que procuren, des de l'epicentre urbà, un estatus més enllà del *souvenir* o de les invocacions folklòriques. Expulsant el petit comerciant, el centre urbà és ja un gran *shopping mall* de franquícies reproduït en sèrie a escala planetària.

El dilema

El turisme cultural s'ha normalitzat com una manera d'actuar no tan sols per a la ciutat-marca, sinó que s'integra ja com un dels cinc programes principals del Consell Internacional de Museus (ICOM) i, per tant, és socialment beneficiós, tant com ho és l'intercanvi de cultures.

El màrqueting urbà i el model de ciutat-marca comporten per si mateixos un sistema tentacular que dona lloc a l'inexorable procés de museïtzació de l'hàbitat quotidià i a l'especulació amb l'hospitalitat. Com ja s'ha vist, els nuclis urbans històrics convertits en parcs temàtics d'ells mateixos són també grans *shopping mall*, en què les mateixes botigues i cadenes de franquícies s'estenen i es repeteixen. En el seu llibre *La societat de l'espectacle*, Guy Debord va descriure el turisme com un «subproducte de la circulació de mercaderies». Les ciutats han esdevingut, doncs, una mercaderia turística que clona les seves ofertes i que reproduïx les mateixes problemàtiques, començant sempre pels centres històrics i les zones de platja. Les repercussions socials i sobre les mateixes urbs revelen situacions que es reproduïxen continuament i que menen invariablement a dues constants: homogeneïtzació i desertificació.

La relació entre la indústria turística i el mercat immobiliari, el creixement econòmic hoteler i el lloguer de vacances estès a una pèrdua del territori, del barri i de la intimitat. Per això s'ha produït la saturació i l'obstrucció de la via pública i l'*urbicidi* del barri Gòtic de Barcelona, que ha vist desaparèixer un 45% de la població, alhora que l'Assemblea de Barris per un Turisme Sostenible (ABTS) s'enfronta al colonialisme capitalista que propicia la inversió immobiliària. A Mallorca i a Eivissa hi ha un problema greu d'accés a l'habitatge d'arrendament regular per a residents pel *boom* del lloguer turístic.

El sol urbà és, doncs, un punt de trobada i de distanciament entre els hostes i la població amfitriona que suposa, en primer lloc, una transformació de les identitats, la mercantilització de la cultura, l'especulació d'allò que és privat i l'apropiació d'allò que és públic.

La persona visitada no es troba en un estat de turisme. Tot i que no formi part d'aquesta indústria —com indica Lucy R. Lippard—, ha de rebre els visitants com a imposició o colonització.

El conflicte per la pèrdua de l'espai públic natural, urbà i residencial és una qüestió sagrant dia a dia. El déu del sol sembla que continua exigint víctimes.

Des del sud, i ubicades en un Mediterrani bressol de la civilització, ruta de creuers i icona de la representació del sol i platja, quatre ciutats: Venècia, Palma (Mallorca), Barcelona i Alacant plantegen diversos estadis d'una mateixa problemàtica. Per iniciativa d'Es Baluard, apareix *Ciutat de vacances*, que dona lloc a una coproducció intensa i extensa que va creixent i sumant esforços des de la creació artística i la investigació.

A través de diverses propostes artístiques ens proposem documentar la transformació social i urbanística amb l'objectiu d'analitzar i de desenvolupar vies d'entesa en temps real en un marc de reflexió i d'actuació responsable i respectuós. La decisió de situar-nos, per a la primera presentació, al Museu di Palazzo Grimani de Venècia agafa sentit com a punt de referència de l'apogeu del turisme cultural d'elit que s'acosta a la biennial d'art en comunió devocional amb l'entorn; una Venècia que avui dia encara creu que es pot representar a si mateixa.

Amb aquest projecte, tal com considera Lippard, els artistes poden contribuir a una reformulació del turisme («ja que, al cap i a la fi, el seu paper és ensenyar la gent a mirar») i ens poden ajudar a entendre aquest món en què vivim i les seves mutacions.

¹ GANAU CASAS, Joan. «La recreació del passat: el Barri Gòtic de Barcelona, 1880-1950», en *Quaderns d'Història*, núm. 8, 2003, pp. 257-272.

² AUGÉ, Marc. «Un etnòleg en Disneylandia», en *El viaje imposible. El turismo y sus imágenes*. Barcelona: Gedisa editorial, 1998 (1977), p. 23.

³ URRY, John. *The Tourist Gaze. Leisure and Travel in Contemporary Societies*. Londres/Newbury Park/Nueva Delhi: SAGE Publications, 1990, p. 3. [Text original: «The gaze is constructed through signs, and tourism involves the collection of signs. When tourists see two people kissing in Paris what they capture in the gaze is 'timeless romantic Paris'. When a small village in England is seen, what they gaze upon is the 'real olde England'»].

5. CRÈDITS DEL PROJECTE

Direcció general i comissariat: **Nekane Aramburu**

Coordinació a Venècia, comissariat del punt d'informació turística i d'Irene Pittatore, i grup d'investigació: **Pedro Medina**

Direcció d'Arts Santa Mònica: **Jaume Reus**. Coordinació d'artistes «Ciutat de vacances»-Barcelona: **Ramon Parramon, Fina Duran**

Direcció del Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana: **José Luis Pérez Pont**

Direcció del Polo Museale del Veneto: **Daniele Ferrara**

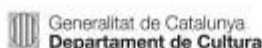
Direcció de l'IED Venezia: **Igor Efrem Zanti**

Direcció acadèmica alumnes IED Venezia: **Francesco Tencalla**

Amb el suport de: AC/E (Acción Cultural Española), Vicepresidència i Conselleria d'Innovació recerca i Turisme, Agència Turisme Illes Balears, Federació Empresarial Hotelera de Mallorca

Col·labora: Ministero dei beni e delle attività culturali e del turismo. Direzione Generale Musei. Polo Museale del Veneto

Organitzen i produeixen:

Amb el suport de:

Amb la col·laboració:

Arts Santa Mònica. Centre de la Creativitat – Departament de Cultura Àrea de Comunicació i Premsa

A/e: comunicacio_artssantamonica@gencat.cat
@artssantamonica

Coordinació comunicació i premsa: Jordi Miras Llopart. A/e: jmirasl@gencat.cat | Tel.: (34) 93 316 28 10 – (34) 93 316 28 56. Ext. 13436

Web i xarxes socials: Luis Villalón. A/e: lvillalon@gencat.cat | Tel.: (34) 93 556 53 14 (directe) – (34) 93 316 28 19. Ext. 13441

Difusió: Juanjo Gutiérrez. A/e: jgutierrezg@gencat.cat | Tel.: (34) 93 316 28 57 (directe) – (34) 93 316 28 10. Ext. 13442

Arts Santa Mònica, Centre de la Creativitat

La Rambla, 7, 08002 Barcelona. Tel. 935 671 110. Web: artssantamonica.gencat.cat. **Entrada lliure**
De dimarts a dissabte d'11 h a 21 h. Diumenges i festius d'11 h a 17 h. Dilluns tancat

Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma Àrea de Comunicació

Facebook: [@esbaluard.museu](https://www.facebook.com/esbaluard.museu) / Twitter: [@EsBaluard](https://twitter.com/EsBaluard) / Instagram: [@esbaluardmuseu](https://www.instagram.com/esbaluardmuseu) / Vimeo: [@EsBaluard](https://vimeo.com/EsBaluard)
/ Youtube: [@MuseuEsBaluard](https://www.youtube.com/MuseuEsBaluard)

Comunicació: Perico Gual. A/e: comunicacio@esbaluard.org / (34) 971 908 201

Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma

Plaça Porta Santa Catalina 10. 07012 Palma Tel. +34 971 908 201
www.esbaluard.org

Coordinació a Venècia, comissariat del punt d'informació turística i d'Irene Pittatore, i grup d'investigació

Pedro Medina. A/e: p.medina@madrid.ied.es / (0039) 3245824971.

Imatges de l'exposició:

http://www.esbaluard.org/content/files/premsa/787/2017/03/imagenes_de_ciutat_de_vacances_1490775939.zip

Web de Ciutat de vacances: www.ciutatdevacances.eu

Xarxes socials: #CiutatDeVacances / Facebook [@Ciutatdevacances](https://www.facebook.com/Ciutatdevacances)
